

Vaikuttavuuden mittaamisesta

Antti Moisio, VATT

Vauhtia Vaikuttavuusinvestoimiseen! – seminaari
Kulttuuritehdas Korjaamo 11.12.2014

Mitä halutaan tietää?

- Vaikuttavuusarvioinnilla pyritään vastaamaan kysymykseen: miten toimenpiteen kohteena olevien (henkilöiden, yritysten, kuntien) tilanne poikkeaa siitä, mitä näille olisi tapahtunut ilman toimenpidettä?
- Työllistyikö työtön? Oppiko oppilas? Parantuiko sairas?

Arviointiasetelmien luotettavuusjärjestys (Hämäläinen, 2010)

1. Satunnaistetut kokeilut
2. Luonnolliset koeasetelmat
3. Mahdollisimman samanlaisiksi tehdyt vertailukohtat
4. Muut (subjektiiviset arviot, ennen-jälkeen arviot ilman vertailukohtaa)
5. ”Seurannat ja indikaattorit”

Koeryhmä ja verrokkiryhmä

- Hyvin toteutetussa kokeilussa tutkimuskohteet (kansalaiset, yritykset, kunnat) jaetaan aina kahteen ryhmään.
- Näistä ensimmäinen on ns. koeryhmä, joka koostuu niistä tutkimuskohteista, jotka ovat toimenpiteen kohteena
- Toinen ryhmä on ns. verrokkiryhmä, johon kuuluvat jatkavat entiseen tapaan
- Keskeistä on, että näiden ryhmien täytyy olla vertailukelpoisia
- Arviointi perustuu näiden ryhmien vertailuun: karkeasti ottaen ryhmien erot tulkitaan kokeiltavan uudistuksen vaikutuksiksi.

Satunnaistaminen

- Yksinkertaisin ja tehokkain tapa saavuttaa vertailukelpoisuus on valita koe- ja verrokkiryhmät satunnaistamalla.
- Satunnaistaminen takaa sen, etteivät ryhmät poikkea etukäteen systemaattisesti toisistaan.
- Jos täydellinen satunnaistaminen on mahdotonta, on myös toissijaisia keinoja yrittää saavuttaa vertailukelpoisuus.
- Esimerkiksi jos uudistus on joka tapauksessa päätetty toteuttaa, se voidaan toteuttaa eri paikoissa eri aikaan.
- Näin toimenpiteen vaikutusta voidaan arvioida edes jälkikäteen.
- Sen sijaan menettely, jossa uudistuksen potentiaaliset kohteet pääsevät itse valitsemaan kuuluvatko käsittely- vai verrokkiryhmään tekee useimmiten luotettavan tiedon saamisen mahdottomaksi.

Aineisto-asiaa

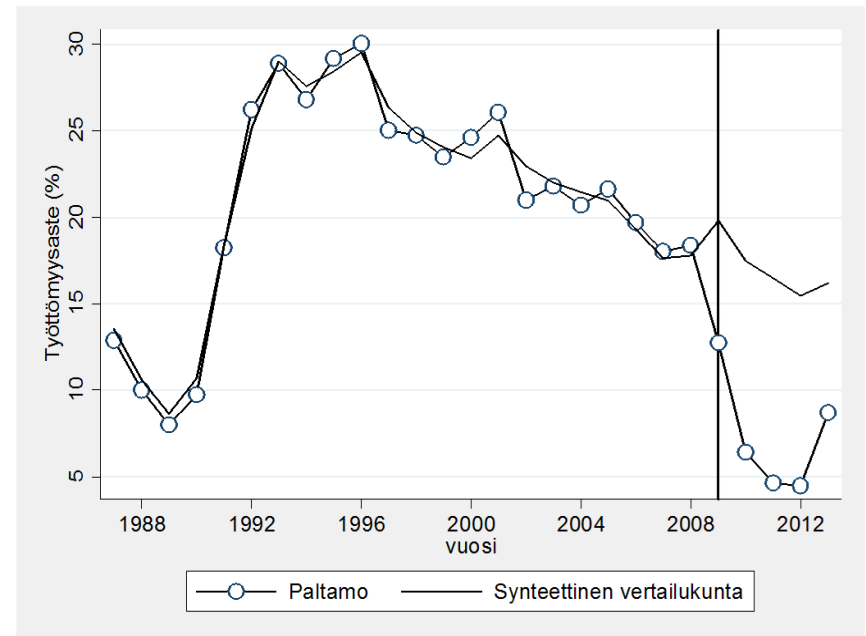
- Toimenpiteen vaikutusten havaitseminen edellyttää, että
 - toimenpide kohdistuu mahdollisimman samanlaisena kaikkiin käsittelyryhmässä
 - toimenpide on hyvin määritelty
 - kohde- ja verrokkiryhmästä saadaan mitattavissa olevaa tietoa
 - Samanaikaisesti ei kannata toteuttaa monia toimenpiteitä, jos niiden vaikutukset halutaan erottaa.
 - Keskeisenä edellytyksenä näiden käytölle on riittävä otoskoko.
 - Ts. toimenpiteen kohteita ja verrokkeja on oltava riittävän paljon, jotta mahdolliset vaikutukset voidaan luotettavasti havaita
- Kaikkia toimenpiteitä ei ole mahdollista arvioida kvantitatiivisin menetelmin.

Lopuksi

- Hyvin toteutetulla kokeilulla tai pilottihankkeella saadaan sellaista tietoa uudistusten tai toimenpiteiden vaikutuksista, jota on vaikea muuten saada
- Huonosti suunnitellusta ja toteutetusta kokeilusta ei ole mitään hyötyä!
- Hyvin toteutetut kokeilut eivät välttämättä vaadi valtavasti enemmän resursseja kuin huonosti toteutetut.
- Tarvittaessa olemme käytettävissä kaikissa pilottihankkeisiin ja yleisemminkin vaikutusarviointiin liittyvissä kysymyksissä!

Esimerkki: Paltamon Työtä Kaikille

- Tyypillinen arviointiongema: Mitä Paltamossa olisi tapahtunut ilman täystyöllisyyskokeilua?
- Tavallinen ratkaisu olisi ollut verrata Paltamaa joko Paltamon aiempaan kehitykseen (finanssikriisi) tai koko Suomen keskiarvoon (suurin paino suurimmilla kaupunkiseuduilla, jotka eivät kovin hyvin kuvaa Paltamon kehitystä)
- Mitä ovat taloudelliset vaikutukset? Kuntatason aineisto kaikesta, johon täystyöllisyyskokeilu saattaa vaikuttaa
 - Työttömyysturvaetuudet, asumistuki, toimeentulotuki, työvoimahallinnon toimenpiteet, verotulot (valtio, kunta, kirkko, välilliset verot), valtion veronalaiset tulot, käytettävissä olevat tulot, sairauspäiväraha, lääkekorvaukset, yksityisen sektorin työllisyys, työvoimayhdistyksen maksamat henkilöstösivukulut, valtionosuudet

Lähde: Hämäläinen-Hämäläinen-Moisio (2013): Työtä kaikille –kokeilun taloudelliset vaikutukset, teoksessa Työllisyys, terveys ja hyvinvointi - Paltamon työllistämismallin vaikutusten arviointitutkimus 2009–2013: Hankkeen loppuraportti, THL Raportti 18/2013